

Huvudvärk

Jan Hasselström, Centrum för allmänmedicin, Stockholm
 Storvretens vårdcentral, Tumba
 Martin Jägervall, Centrallasarettet, Växjö
 Elisabet Waldenlind, Karolinska Universitetssjukhuset,
 Huddinge, Stockholm

Inledning

Huvudvärk är ett vanligt och återkommande symtom i befolkningen. I åldersgruppen 20–30 år drabbas > 90% av alla kvinnor och 75% av alla män då och då av huvudvärk. Med ökad ålder avtar förekomsten och efter 70 års ålder rapporterar endast 50% av kvinnor och 25% av män huvudvärk. På en allmänläkarmottagning tar 1,2% av patienterna upp huvudvärk som primär eller sekundär besöksorsak. Hos ca 17% av dessa är huvudvärken infektionsassocierad (opublicerade observationer).

Noggrann anamnes och klinisk undersökning är grunden för att skilja ut de patienter som kräver akut handläggning och vidare utredning för att utesluta allvarlig bakomliggande orsak. Övriga patienter, där patienter med migrän och huvudvärk av spänningstyp utgör merparten, kan ofta ges lugnande besked och erbjudas riktad behandling.

Huvudvärk måste sättas in i sitt medicinska sammanhang, samtidigt som epidemiologisk kunskap (se Tabell 1) om de vanligaste huvudvärksorsakerna vävs in i bedömningen.

Diagnoskriterier för olika huvudvärksformer finns samlade på International Headache Society's (IHS) hemsida (www.i-h-s.org).

Huvudvärk hos barn och ungdom är ett relativt vanligt symtom och handläggningen beskrivs i ett eget avsnitt, se s 864.

Tabell 1. Årlig prevalens i befolkningen (%) av olika specifika huvudvärksdiagnoser

	Män	Kvinnor
Spänningshuvudvärk	63	86
Migrän	6	15
Blandad migrän/spänningshuvudvärk	4	14
Hortons huvudvärk	0,08	0,02

Huvudvärksmekanismer

Hjärnan saknar i sig nociceptiv innervation. Smärta från huvudet medieras av smärtkänsliga nerver belägna i större blodkärl, hjärnhinnor, periost och skalpmuskulatur. I främre och mellersta skallgropen medieras smärta av grenar till n. ophthalmicus. Detta förklarar varför supratentoriella sjukdomsprocesser ofta ger smärta eller värk i pannan och/eller kring ena ögat, oavsett processens exakta lokalisering. I bakre skallgropen leds smärta främst via de övre cervikalrötterna. Detta ger smärtlokalisering till bakhuvudet, nacken och ibland i örat.

Det är vanligast att huvudvärken utgår från någon av skallens smärtkänsliga strukturer, men sjukdomstillstånd utanför skallkaviteten är också viktiga. Ögonsjukdom (t ex akut glaukom), retningstillstånd i bihålorna (t ex sinusit), jättecellsarterit, tand-, käk- och bettproblem, cervikal spondylos och nackmuskelsmärter måste alla hållas i minnet vid huvudvärksutredning.

Sjukdomstillstånd i visceral vävnad som innerveras av vagusgrenar (t ex apikal lungtumör och hjärtinfarkt) kan pga att dessa kommunicerar med trigeminala hjärnstamscentra också ge upphov till kraniofacial smärta.

Huvudvärk kan också förekomma vid blodbrist, njurinsufficiens, malign hypertoni och endokrina sjukdomar. Patienter med depression, posttraumatiska eller andra påfrestningsutlösta tillstånd beskriver inte sällan huvudvärk som ett framträdande symtom.

Även läkemedel kan orsaka huvudvärk, t ex NSAID, kalciumantagonister, kärilvidgande läkemedel och serotoninupptagshämmare (SSRI). Förhöjt intrakraniellt tryck med huvudvärk kan förekomma som biverkning (t ex tetracyklin, doxycyklin). Läkemedelsinducerad huvudvärk som del i komplicerad läkemedelsproblematik vid migrän och annan kronisk huvudvärksjukdom är särskilt vanlig vid frekvent bruk av opioidinnehållande preparat, men har också rapporterats för koffein, ergotamin och triptaner.

Diagnostik vid huvudvärk

Med utgångspunkt från en noggrann anamnes och undersökning av allmänsomatiskt och neurologiskt status kan de flesta huvudvärkspatienter få en rimligt säker diagnos. Ibland måste detta kompletteras med laboratorieundersökning, neuroradiologisk undersökning eller lumbalpunktion. Symtomatisk huvudvärk måste alltid övervägas även om migrän och huvudvärk av spänningstyp är vanligast.

Anamnestiska uppgifter som tyder på godartad, primär huvudvärk vid normalt status

- Patienten har haft likartad huvudvärk upprepade gånger.
- Patienten har haft huvudvärken en längre tid (månader, år) – ju längre tid desto mindre sannolikhet för allvarlig orsak.
- Anamnesen stämmer med IHS kriterier för migrän, huvudvärk av spänningstyp eller Hortons huvudvärk.

Viktiga undersökningsmoment vid huvudvärk

Somatisk undersökning

- Allmäntillstånd: tecken på avtackling, feber
- Blodtryck
- Lokaliserad ömhet över skalp- eller nackmuskler, bihålör, käkleder/tänder, temporal- eller occipitalartärer etc
- Rörlighet i halskotpelaren, meningism, huvudvärksprovocerande rörelser
- Enklare laboratoriestatus: blodstatus, CRP, SR, elektrolyter, kreatinin, tyreoidaeprover

Psyiskt status

- Tal, orientering, minnesförmåga, sinnestämning

Neurologiskt status

- Personlighetsförändring, kognitiva defekter
- Kranialnervsfunktioner
  - Ögonbottnar (papillödem)
  - Synfältsprövning enligt Donder
  - Pupiller, ljusreflex
  - Ögonmotorik
  - Mimik (facialis pares)
  - Ansiktssensibilitet
- Motoriska funktioner
  - Gång och balans
  - Armar uppåt sträck
  - Finmotorik
  - Liksidig extremitetsstyrka
  - Sträckreflexer, Babinskis tecken
- Sensoriska funktioner och koordination
  - Sensibilitet i bål och extremiteter
  - Koordination genom finger-näs, knä-häl-test och alternerande rörelser

Vanliga huvudvärksformer

Spänningshuvudvärk och migrän tillhör de återkommande och vanliga huvudvärksformer där behandling och diagnostik i huvudsak sker i allmän praxis. Mer ovanliga huvudvärksformer som Hortons huvudvärk, ansträngnings- och köldutlöst huvudvärk, idiopatisk ”stabbing headache” samt hostutlöst huvudvärk beskrivs också översiktligt. En differentialdiagnostisk översikt beskriver karakteristika för några vanliga huvudvärksformer, se Tabell 3, s 858.

Tabell 2. "Varningsflaggor" för sekundär huvudvärk

Symtom	Åtgärd
Urakut debut – aldrig haft så svår huvudvärk tidigare	Misstänk subaraknoidalblödning och remittera akut
Feber med påverkat allmäntillstånd och/eller nackstyvhet	Misstänk meningoencefalit och remittera akut
Krampanfall, svimning vid debuten Fokalneurologiska bortfall Personlighetsförändring Kräkningar (om inte del i känd migrän)	Cerebrovaskulär sjukdom, subduralhematom, hjärntumör m fl cerebrala sjukdomar måste uteslutas. Remittera akut.
Nyttillkommen huvudvärk efter 50 års ålder Uppdrivna ömmande tinningartärer, hög SR	Symtomatisk huvudvärk måste uteslutas

Huvudvärk av spänningstyp

Huvudvärk av spänningstyp är den vanligaste huvudvärkstypen och förekommer i en episodisk och en kronisk form. Det är oklart hur spänningshuvudvärk uppstår, men perifera smärtmekanismer anses förklara tillfälliga huvudvärk, medan centrala störningar i de endogena opioid- och serotoninsystemen kan spela en roll vid kronisk huvudvärk av spänningstyp.

När patienten söker läkare finns ofta en sjukhistoria som sträcker sig månader/år tillbaka. Värken (se Tabell 3, s 858) är tryckande, molande till sin karaktär och ofta bandformad eller bilateralt lokaliserad till panna-nacke och bakhuvud. Den kan förekomma flera dagar i rad och varierar i intensitet. Många gånger vaknar patienten med sin huvudvärk som blir värre framåt dagen.

Det är viktigt att tillsammans med patienten genom anamnesen försöka komma fram till bakomliggande orsaker. Kronisk bettproblematik eller käkledsaffektion bör föranleda remiss till tandläkare. Vid cervical spondylos, whiplashskada eller postkomotionellt syndrom kan också huvudvärk av spänningstyp förekomma. Spänningshuvudvärk till följd av felaktig arbetsställning, felaktiga belysningsförhållanden eller okorrigerat synfel är inte ovanligt.

Vid stress-, oros- eller ångesttillstånd är inte sällan spänningshuvudvärk en ingående komponent, varför orienterande frågor runt livssituation, sömnproblem och förekomst av tidigare psykiska trauma alltid är på sin plats. Nydebuterad huvudvärk hos en äldre patient bör alltid utredas för att utesluta symtomatisk huvudvärk, tex till följd av begynnande demens eller tumör.

Huvudvärk av spänningstyp brukar avta efter 50 års ålder.

Behandling

Noggrann anamnes och status är ett viktigt första steg i behandlingen. Nästa steg kräver att läkaren satt sig in i patientens förställningar och tankar om sin sjukdom. Informationen kan då anpassas bättre. Om läkare och patient i konsultationen kunnat närma sig genom samsyn på problematiken ökar förutsättningarna för aktiv medverkan i behandlingen av patienten. Detta är helt avgörande om huvudvärksproblematiken visar sig bero på livsstilsfaktorer. Det är relativt vanligt att en kaotisk läkemedelsanvändning leder till en ond cirkel där analgetikabruket bidrar till ett försämrat huvudvärksläge, se nedan.

En viktig del i behandlingen blir ofta att hjälpa patienten identifiera stressmoment och därefter strukturera och hitta lämpliga delmål för att minska påfrestningarna, se vidare i Tabell 4, s 859.

Migrän

Migrän är den vanligaste av de neurovaskulära huvudvärksformerna, se Tabell 1, s 855. Cirka 80% har migrän utan aura och 20% har migrän med aura.

För symtombeskrivning av migrän utan aura hänvisas till Tabell 3, s 858.

Vid migrän med aura föregås huvudvärken av andra neurologiska symtom. Den vanligaste formen av aura ger synrubbningar i form av lysande prickar, punkter eller sick-sacklinjer homonymt i båda ögonens synfält under 5–60 minuter. Ganska vanligt

Tabell 3. Differentialdiagnostiskt schema över olika huvudvärktyper

Klassifikation enligt IHS 2004	Spänningshuvudvärk	Migrän	Hortons huvudvärk
A	Minst 10 attacker	Minst 5 attacker	Minst 5 attacker
B	Huvudvärk 30 minuter–7 dagar	Attacker 4–72 timmar, 2–72 timmar (barn < 15 år)	Svår eller mycket svår, unilateral, orbital, supraorbital och/eller temporal smärta, 15–180 minuter obehandlad
C	Minst 2 av följande: – Bilateral – Tryckande, molande – Mild-måttlig intensitet – Inte förvärrad av fysisk aktivitet	Minst 2 av följande: – Unilateral – Pulserande – Måttlig-svår intensitet – Förvärrad av fysisk aktivitet	Minst 1 av följande: – Ögonrodnad och/eller tårflöde – Nästäppa och/eller rinorré – Ögonlocksödem – Svettning i pannan/ansiktet – Ptos och/eller mios – Känsla av rastlöshet
D	2 av följande: – Inte illamående/kräkning – En eller ingendera av foto-/fonofobi	1 av 2: – Ljus- och ljudkänslighet – Illamående, kräkning	Attacker varannan dag–8/dag
E	Inte förklarad av annan sjukdom	Inte förklarad av annan sjukdom	Inte förklarad av annan sjukdom
Deskriptivt			
Lokalisation	Vanligen hela huvudet ("band runt huvudet")	Kan växla sida mellan attackerna	Alltid samma sida
Karaktär	Kontinuerlig	Intensiv, pulserande	Intensiv, kontinuerlig, skärande eller sprängande
Associerade symtom	Ofta tryckömheter över skalpen, nackens muskler. Tandgnisslare	Ljus-, ljudkänslighet, illamående, kräkningar	Ögonrodnad, tårflöde, rinorré, eventuellt Horners syndrom
Duration	Kronisk: ≥ 15 dagar/månad, minst 3 månader	4–72 timmar	15 minuter–3 timmar
Attackfrekvens	Sporadisk – nästan dagligen, fluktuerande. Inga tydliga attacker	Varierande, ofta 1–3 gånger/månad	Dagligen i veckor–månader ("clusters")
Tid på dygnet	Hela dagen, väcker inte patienten	Ofta tidigt på morgonen	1–2 gånger/dygn, ofta nattetid
Remissionslängd	Beroende på yttre faktorer	Varierande, t ex vid graviditet	Månader–år
Utlösande faktorer	Psykiska påfrestningar, depression	Alkohol, sömnbrist, fasta, avslappning efter fysisk och psykisk stress, menstruation	Alkohol, nitroglycerin
Kön	Kvinnor:män 3:1	Kvinnor (60–70%)	Män (80–90%)
Debutålder	Före 50 år	Före 50 år	20–40 år
Aura	Nej	Ja, 10–20%	Nej

är också domningar eller parestesier i ena handen/armen, halva ansiktet eller tungan.

Begreppen status migränosus och kronisk migrän ska användas med försiktighet. Med status migränosus menas att personen haft migrän som tidigare följt kriterierna, men som denna gång varat > 72 timmar utan an-

nan medicinsk förklaring. Med kronisk migrän menas > 15 migrändagar/månad i minst 3 månader i frånvaro av läkemedelsöverförbrukning eller annan åkomma.

Typisk migränaura utan huvudvärk, s k migränekvivalent, förekommer också. Basilarismigrän eller familjär hemipleGISK

Tabell 4. Schematisk översikt av möjliga behandlingsåtgärder vid huvudvärk av spänningstyp

	Åtgärd	Beskrivning	Kommentar
Steg 1	Anamnes och status	Ta ordentlig anamnes, gör status och ta ställning till eventuella bakomliggande faktorer.	Bidrar aktivt till ökat förtroende och behandlingsframgång.
Steg 2	Uteslut sekundär spänningshuvudvärk	Genomför adekvat behandling av bakomliggande faktorer.	Ibland finns effektiva specifika åtgärder som bettskena, tandbehandling, hörapparat m m.
Steg 3	Livsstilsförändring	Stimulera till förändringar i livsstil. Kognitiv behandlingsansats (se kapitlet Smärtbehandling, s 794).	Kan patienten i tidigt skede själv hitta lösningar är mycket vunnet.
Steg 4	Läkemedelsbehandling	Stor försiktighet med regelbunden medicinering	Läkemedel kan ibland bidra till försämrad situation och noggrann läkemedelsanamnes är viktig.
Steg 5	Avspänning	Fysioterapeutisk behandling med avspänningsteknik och kroppskännedom	Dokumenterad effekt
Steg 6	Kognitiv beteendebehandling (KBT)	KBT för stresshantering	Dokumenterad effekt
Steg 7	Akupunktur och TNS	Behandlingarna kan prövas och har ibland effekt	Låg evidensgrad och större, kontrollerade studier saknas
Steg 8	Specifik behandling	Tricykliska antidepressiva kan ha effekt utan att depressiv sjukdomsbild finns. Psykoterapeutiska insatser kan vara av betydelse.	Amitriptylin och nortriptylin har dokumenterad effekt vid spänningshuvudvärk. Dokumentation saknas för SSRİ.

migrän är ovanliga diagnoser som kräver neurologisk utredning för att utesluta annan bakomliggande patologi.

Vid migrän saknas bakomliggande strukturell patologi. När auran släppt är neurologiskt status normalt. Som en mycket ovanlig komplikation kan emellertid hjärninfarkt uppkomma i samband med migränanfall. Riskökningen är störst vid samtidig p-pilleranvändning och rökning (ca 14 gånger), som därför bör undvikas hos personer som har migrän med aura.

Frekvent analgetikaanvändning flera gånger/vecka vid migrän kan kronifiera huvudvärksbesvären och ge s k läkemedelsinducerad huvudvärk. Enda sättet att förbättra huvudvärken då är att göra en paus i medicineringen, ett slags avgiftning under läkares överinseende. Vid långdragna och frekventa anfall ska man också misstänka att huvudvärk av spänningstyp komplicerar bilden.

Behandling

Inför val av behandling måste anfallens svårighetsgrad värderas liksom frekvensen

och hur de påverkar livskvaliteten genom sjukfrånvaro, störning av familjeliv och sociala aktiviteter. Migrändagbok och en skattningsskala för migränhandikapp (t ex MIDAS, www.smarta.nu) är värdefulla hjälpmedel för att komma fram till lämpliga åtgärder och behandlingar tillsammans med patienten. En och samma individ kan ha olika svåra migränanfall från gång till gång. De flesta migränanfall är lindriga från starten och blir successivt intensivare.

Många lär sig känna igen prodromer till migrän och kan på så sätt ta läkemedel i tidigt skede. En viktig del i behandlingen är att identifiera och lära sig undvika migränframkallande faktorer. En stunds vila eller sömn kan förbättra effekten av läkemedel. Andra sjukdomar och annan medicinering måste också kartläggas.

Enstaka migränanfall kan vara mer svårbehandlade och värre än vanligt, särskilt kring mens. Ett migränanfall går dock till sist alltid över. Långdragen huvudvärk med frekventa kräkningar som inte stämmer med diagnoskriterierna bör därför föranleda läkarbedömning.

Terapirekommendationer – Migränbehandling enligt trappstegsmodell för vuxna patienter

	Åtgärd	Beskrivning	Kommentar
Icke-farmakologisk behandling			
Steg 1	Undvika migränframkallande faktorer	Sömnbriest, sova för länge, oregelbundna måltider, psykisk stress, alkohol, vissa födoämnen, p-piller av sekvenstyp	Migrändagboken är ett mycket värdefullt instrument i detta steg
Steg 2	Vila, sömn, mörker, tystnad	Detta steg är ofta tillräckligt, särskilt hos barn	Placeboeffekten av huskurer bör tas tillvara
Anfallskuperande farmakologisk behandling			
Steg 3	Receptfria läkemedel	Paracetamol 750–1 000 mg, ASA 750–1 000 mg, diklofenak 25 mg, ibuprofen 400 mg	Läkemedlet tas så tidigt som möjligt under anfall. Kaffeintillägg kan möjligen underlätta absorptionen.
Steg 4	NSAID	Naproxen 500–750 mg, diklofenak 50–100 mg, ibuprofen 400–800 mg	Använd så snabbt möjlig beredning som möjligt, eventuellt i suppositorieform
Steg 5	Metoklopramid	Adderas till ASA eller NSAID vid uttalat illamående i doserna 10 mg peroralt eller 10–20 mg rektalt	Kan ges under graviditet och vid amning. Kan ge akut dystoni i sällsynta fall.
Steg 6	Triptaner, ergotamin, dihydroergotamin	För kostnadseffektivt val av triptan hänvisas till respektive läkemedelskommitté. Ergotaminpreparat kan vara bra vid långa men glesa anfall.	Små skillnader mellan olika triptaner. Zomig Nasal samt tablett sumatriptan 50 mg finns som receptfria alternativ.
Steg 7	Triptan + NSAID, Triptan + metoklopramid	Antingen NSAID enligt ovan eller metoklopramid, kan adderas till triptan.	Minskar frekvensen återfallshuvudvärk
Profylaktisk farmakologisk behandling			
Steg 8	Profylax	1. Betablockerare	Propranolol, metoprolol
		2. Pizotifen, topiramata	Ges av neurolog eller läkare med särskild erfarenhet av huvudvärksbehandling
		3. Amitriptylin, valproat (inte godkända för migrän i Sverige men med väldokumenterad effekt), flunarizin (licenspreparat)	Ges av neurolog eller läkare med särskild erfarenhet av huvudvärksbehandling
Steg 9	Profylax vid mensrelaterad migrän	Naproxen 500 mg 2 gånger/dag	Ges under kortast effektiva period från 6 dagar före till 7 dagar efter mensstart.
		Östrogenprofylax	Estraderm ges 2 dagar före till 4 dagar efter mens

Läkemedel vid migrän

Den terapitrapa som föreslås i Terapirekommendationerna ovan är en anpassning av Läkemedelsverkets rekommendationer (1). Den kan användas vid läkemedelsbehandling i relation till enskilda anfall med start på lägsta effektiva behandlingsnivå. Om medicinen inte hjälper påbörjas nästa behandlingssteg. För varje individ bör varje

steg ha testats vid 3 tillfällen innan nästa steg provas. Ett eller två alternativ kan på så sätt provas ut för patientens lättare och svårare anfall.

Terapitrapan är resultatet av en syntes mellan praktisk (egenbehandling måste vara möjlig) och kostnadseffektiv behandling. Den vetenskapliga dokumentationen är relativt rikhaltig men haltar ändå, särskilt i

beaktande av migränsjukdomens utbredning. Främst saknar vi tillräckligt med direkta jämförelser mellan olika billiga äldre och dyrare nya läkemedel.

Flera exempel finns på att billiga kombinationer kan vara väl så effektiva som de dyrare triptanerna. Hos de patienter där de billigare alternativen verkligen testats och haft otillräcklig effekt bör man dock inte avstå från de dyrare alternativen då de i det läget är klart kostnadseffektiva.

Analgetika/NSAID Receptfri användning

Receptfria doser av paracetamol, acetylsalicylsyra och ibuprofen har i kontrollerade studier visats ha god effekt på ett flertal studieparametrar vid migrän. Läkemedlen ska tas så tidigt under anfallet som möjligt och ges i fulldos, paracetamol och acetylsalicylsyra i dosen 750–1 000 mg peroralt och ibuprofen 400 mg peroralt. Tillägg av koffein har visats tidigarelägga och möjligen öka absorptionen, men det är osäkert om den kliniska effekten förbättras.

ASA är ett NSAID och har dessas risker. Paracetamol är relativt riskfritt i rekommenderade doser och kan även ges under graviditet och amning. Varken ibuprofen eller ASA ska ges under sista trimestern (vid tidig graviditet endast efter särskilt övervägande av läkare). NSAID kan användas under amningsperioden.

Ordination på recept

På recept kan något högre doser av NSAID förskrivs. Bland de i Sverige använda NSAID har naproxen (initialdos 500–750 mg), diklofenak (initialdos 50–100 mg) och ibuprofen (initialdos 400–800 mg) givna peroralt eller rektalt tidigt under migränanfallet vanligtvis god effekt. Man bör ge de snabbblösliga formerna och undvika enteroberedning. Sedvanliga kontraindikationer för NSAID gäller.

NSAID har också en plats i den profylaktiska behandlingen av menstruationsrelaterad migrän. Man strävar då efter kortast effektiva doseringsperiod före och efter mens.

Tillägg av kodein till ASA eller paracetamol kan öka den analgetiska effekten men risken för beroende måste beaktas.

Metoklopramid

Under ett migränanfall ger analgetika peroralt lägre serumkoncentration än samma dos mellan migränanfall. Metoklopramid i dosen 10 mg peroralt eller 10–20 mg rektalt minskar migränillamåendet och kan också normalisera det försenade upptaget av peroral medicinering, genom att förbättra ventrikelnns tömning. I kombination med snabbblösligt ASA (900 mg) eller lysinacetylat som omvandlas till ASA har det givit god, och med sumatriptan (100 mg peroralt) jämförbar, effekt i några studier. Metoklopramid kan också kombineras med triptaner.

Metoklopramid kan ge akut dystoni i sällsynta fall. Det kan ges både under graviditet och amning.

Triptaner

Triptaner (almotriptan, eletriptan, naratriptan, rizatriptan, sumatriptan och zolmitriptan) används när enkla analgetika prövats utan effekt. De har fördelen att de kan ges även när anfallet pågått en stund, men effekten är bättre vid tidig tillförelse. Triptaner bör inte ges under pågående aura. Omkring 30–40% av patienterna får återfallshuvudvärk och då kan en ny dos ges eller en dos NSAID enligt ovan. Vid frekvent återfallshuvudvärk kan kombinationsbehandling med naproxen, 500 mg, prövas.

I de fåtaliga direkta jämförelser mellan olika triptaner och metaanalyser där indirekta jämförelser gjorts har vissa skillnader i olika effektmått och biverkningar anförts. Några uttalade skillnader mellan de olika triptanerna finns inte vid peroral administrering, men om biverkningar uppkommer eller patienten inte är nöjd med effekten kan det löna sig att pröva en annan triptan. Smärre skillnader i interaktionsbenägenhet och administrationsformer liksom priset får också vägas in i valet och läkemedelskommittéernas rekommendationslistor ger här god ledning. Se Fass för dosering av olika triptaner.

Vid svårt illamående och kräkningar är subkutan injektion, nässpray eller suppositorier bättre alternativ än tabletter.

Triptanerna kan ge biverkningar i form av tryck över bröstet, krampkänsla i halsen, tyngdkänsla i olika delar av kroppen och parestesier. De ska inte ges vid koronar-

sjukdom, cerebrovaskulär sjukdom och inte heller vid svår eller obehandlad hypertoni.

De är tills vidare olämpliga att ges under graviditet. Amning rekommenderas inte inom 24 timmar efter intag.

Ergotalkaloider

Ergotaminpreparat användes mer förr, men kan vara effektivt och prisvärt, särskilt vid långa men glesa migränanfall. Ergotamin har en långvarig kärilkontraherande effekt vilket ger en risk för s k ergotism (kraftig perifer kärilsmammandragning), särskilt vid överdosering.

Ergotamin ska inte ges under graviditet eller amning.

Dihydroergotamin avviker något genom isolerad effekt på vensidan.

Profylaktiska läkemedel

Migränprofylax kan övervägas vid ≥ 3 anfall/månad, oavsett vilken anfallsbehandling patienten har. Anfallsdagbok är ett viktigt hjälpmedel för att utvärdera den profylaktiska medicineringens effekt. Målet är att minska anfallsintensitet och frekvens med minst hälften. Effekten utvärderas efter 2–3 månader och ett utsättningsförsök görs efter 6–12 månader. Preparaten trappas då ut under loppet av ett par veckor.

Huvudvärk som kommer dagligen eller nästan dagligen är vanligen inte bara migrän utan bilden kompliceras av samtidig huvudvärk av spänningstyp eller analgetikainducerad huvudvärk. Vid terapiresistens bör alltid diagnosen ifrågasättas.

Betablockerare är förstahandsval vid profylaktisk behandling av migrän om kontraindikationer uteslutits. Det verkar inte spela någon roll vilka farmakokinetiska egenskaper de olika betablockerarna har eller om de är specifika, däremot får de inte ha partiellt agonistiska egenskaper. I Sverige har propranolol och metoprolol indikationen profylax vid migrän. Propranolol doseras 60–120 mg/dygn fördelat på 3 doser eller 80–160 mg som depåpreparat och metoprolol 50–200 mg fördelat på 2 doser eller som depåberedning.

Vanliga biverkningar är trötthet, kraftlöshet, yrsel, kalla händer och fötter, gastrointestinala obehag, impotens och sömnstörningar.

Andrahandsmedel är topiramat, pizotifen och dihydroergotamin. Dessa medel bör förskrivas av neurolog eller annan läkare specialicerad på migränbehandling. Topiramat är ett antiepileptikum. Man startar med 25 mg till natten och ökar med 25 mg per vecka till måldosen 50 mg 2 gånger/dygn.

Pizotifen är en 5-HT₂-receptorantagonist. Behandlingen startar med 0,5 mg 3 gånger/dygn och dosen ökas vid behov successivt till 1 mg 3 gånger/dygn. Pizotifen kan kombineras med triptaner som akutbehandling. Biverkningar är sedermera som går över efter några veckor samt viktökning.

Dihydroergotamin kan komma ifråga för patienter som inte tolererar betablockerare pga ortostatiska besvär och ges i dosen 2,5–5 mg 2 gånger/dygn. Dihydroergotamin ska inte kombineras med triptaner.

Amitriptylin och valproat är inte godkända för användning som migränprofylax i Sverige, men de har en dokumenterad migränförebyggande effekt genom minskad anfallsfrekvens. Flunarizin är ett licenspreparat som också finns att tillgå. Behandling med dessa läkemedel bör ske av migränspecialist.

Vid menstruationsrelaterad migrän har naproxen god effekt, se Terapirekommendationerna, s 860.

Östrogenplåster kan också prövas. Om migränen enbart kommer vid menstruation kan östrogenplåster ges under 3–6 dagar, se Terapirekommendationerna, s 860.

Inför planerad graviditet och under graviditet avråds generellt från profylaktisk läkemedelsbehandling. Oftast är migränbesvären lindrigare då. Vid svåra besvär kontaktas huvudvärkspecialist.

Läkemedelsinducerad huvudvärk

Daglig eller nästan daglig huvudvärk av spänningstyp eller migrän kan vara orsakad av en överanvändning av analgetika, i all synnerhet av kombinationsmedel. Risk- en att utveckla läkemedelsinducerad huvudvärk är stor vid medicinering 3 eller fler gånger per vecka. Noggrann rådgivning och uppföljning om läkemedelsanvändningen är A och O. Avgiftning under 4–8 veckor parallellt med preventiva åtgärder som samtalstöd, stöd för stresshantering och av-

slappningsteknik brukar ge en avsevärd förbättring. Det är viktigt att informera om att huvudvärken ofta försämras de första veckorna för att sedan successivt förbättras. Under den första svåra veckan kan antiemetika krävas. Vid behov kan sjukskrivning behövas under ett par veckor. Eventuellt sätts migränprofylax in men farmakologisk profylax ger oftast bättre effekt efter avgiftningsperioden.

Hortons huvudvärk

Hortons huvudvärk förekommer hos ca 1/1 000 individer och är genom sin karakteristiska symtombild lätt att känna igen. Hortons huvudvärk, som är 4–5 gånger vanligare hos män, börjar vanligen i åldern 20–40 år och uppträder i besvärperioder om veckor–månader.

Under perioden drabbas patienten av dagliga attacker med mycket svår smärta i ena halvan av huvudet med maximal intensitet kring öga och tinning. Smärtan är skärande och borrhande och strikt ensidig. Under attacken uppträder också autonoma symtom som ögonrodnad, tårar eller nästärpa på den smärtande sidan. Däremot hör inte illamående till bilden. Attackerna varar vanligen 1/2–2 timmar. Hos en del patienter blir pupillen liten och ögonlocket hänger (mios och ptos).

Läkemedel vid Hortons huvudvärk

Triptaner

Bäst dokumenterad effekt mot attacker av Hortons huvudvärk har sumatriptan (6 mg subkutant). Effekten börjar komma redan efter 10 minuter och kuperar de flesta anfällen. Behandling med upp till 2 doser/dygn vid behov kan ges under hela besvärperioden under förutsättning att kontraindikationer såsom okontrollerat högt blodtryck eller ischemisk hjärt-kärlsjukdom uteslutits. Det har även rapporterats att intranasal och peroral behandling med triptaner kan hjälpa vissa patienter.

Inga allvarliga biverkningar har dokumenterats och inte heller toleransutveckling. Försök med profylaktisk behandling under besvärperiod har givit mycket begränsad effekt och rekommenderas inte.

Ergotamin

Användningen av ergotamin har minskat på senare år till förmån för triptaner. Medlen ska inte kombineras. Ergotamin, 1–2 mg, kan ges till kvällen för att motverka nattliga anfall.

Oxygenbehandling

Oxygen 100%, 7 L/minut under 15 minuter på mask kan häva måttligt svåra attacker och är därför ett bra komplement vid > 2 attacker/dygn eftersom sumatriptanbehandling inte bör tillföras > 2 gånger/dygn. Patienten kan behandla sig själv i hemmet eller på arbetet efter noggrann instruktion.

Verapamil

Verapamil är en kalciumantagonist med profylaktisk effekt vid Hortons huvudvärk under pågående besvärperiod. Doseringen är vanligen 80–160 mg 3 gånger/dygn. Kardiella kontraindikationer måste uteslutas. Obstipation är den vanligaste biverkningen. Verapamil kan kombineras med triptaner och ergotamin.

Pizotifen

Serotoninantagonisten pizotifen har profylaktisk effekt vid Hortons huvudvärk och ges i samma dos och med samma restriktioner som vid migrän under besvärperioden. Behandlingen ger en lindring av besvären men leder inte till remission. Pizotifen kan ges tillsammans med triptaner eller ergotamin.

Litium, kortikosteroider

Vid svåra och långdragna fall av kronisk Hortons huvudvärk kan litium användas som profylax med samma uppföljning som inom psykiatrin, se kapitlet Förstämmningsyndrom, s 936. Vid svåra skov där effekten av annan medicinering är otillräcklig kan kortare kurer av kortikosteroider bryta eller lindra besvärperioden. Dessa patienter bör remitteras till eller diskuteras med neurolog.

Under graviditet avråds generellt från profylaktisk behandling liksom från användning av triptaner eller ergotamin. Kontakt med neurolog rekommenderas vid graviditet och amning.

Andra former av återkommande huvudvärk

Ansträngningsutlöst huvudvärk

Ansträngningsutlöst huvudvärk (benign exertional headache, orgasmic headache) debuterar plötsligt och är i regel pulserande. Den drabbar oftare män än kvinnor. Huvudvärkens explosiva karaktär gör att subarahnoidalblödning måste uteslutas, åtminstone vid debuten genom CT-skalle och lumbalpunktion med spektrofotometri (OBS! Normal CT-skalle utesluter inte subarahnoidalblödning).

Den godartade ansträngningshuvudvärken utan påvisbart organiskt underlag brukar vara övergående inom loppet av några veckor till några månader. Behandling med indometacin 25–150 mg/dygn eller propranolol 40–200 mg/dygn kan prövas under en sådan period.

Idiopatisk "stabbing" headache

Idiopatisk "stabbing" headache med sekundkort huggande ilande smärta, oftast punktformigt lokaliserad till kapillitiet, tinning eller orbita har ingen klarlagd patofysiologi. Den är godartad och förekommer något vanligare hos personer med migrän.

Vanligtvis behövs ingen medicinerings. Indometacin, som visats ha en absolut och unik effekt på huvudvärkssyndrom med mycket korta attacker s k TACs eller trigeminoautonoma huvudvärkssyndrom, kan även prövas vid svårare besvär av idiopatisk "stabbing" headache i doser upp till 150 mg/dygn. Andra NSAID kan prövas, men anses inte ha lika bra effekt.

Trigeminusneuralgi

Se kapitlet Allmän neurologi och MS, s 839.

Huvudvärk hos barn och ungdomar

Huvudvärk är ett av de vanligaste hälsoproblemen bland barn och ungdomar och ca 20% av pojkar och 30% av flickor i 12-årsåldern anger huvudvärksbesvär "minst 1 gång/vecka". Det finns många orsaker till huvudvärk, men huvudvärk av spänningstyp är den absolut vanligaste huvudvärkstypen hos barn och ungdomar.

Smärta är en subjektiv upplevelse och endast barnet vet smärtans intensitet. För

smärtskattning hos barn, se s 807. Förskolebarn har svårt att precisera sin smärteupplevelse, men från skolåldern kan barnet mer detaljerat beskriva lokalisering, karaktär och orsaker.

Huvudvärksformer hos barn och ungdom

- Icke symtomatisk, primär huvudvärk
  - Huvudvärk av spänningstyp
  - Migrän
  - Hortons huvudvärk
- Symtomatisk, sekundär huvudvärk

Icke symtomatisk, primär huvudvärk

Till denna grupp räknas huvudvärk av spänningstyp, migrän och Hortons huvudvärk. Gemensamt för denna huvudvärksform är att man inte finner någon organisk orsak till besvären. I Tabell 3, s 858, finns ett användbart, differentialdiagnostiskt schema för icke symtomatisk, primär huvudvärk.

Huvudvärk av spänningstyp

Omkring 30–40% av barn i åldern 7–15 år har någon gång haft huvudvärk av spänningstyp. Denna huvudvärk är molande och sitter som ett hårt band kring huvudet eller som ett tryck på hjässan. Huvudvärken är oftast inte svårare än att barnet kan sitta kvar i skolan även om värken är irriterande och koncentrationen blir dålig.

Värken kan vara allt från 30 minuter till att återkomma varje dag med olika styrka i flera dygn. Den utlöses ofta av stress, vantrivsel, skoleda, problem i skolan eller hemmet, men också någon gång pga dålig kroppshållning eller spänningar i bitmuskulaturen. TV-spelande och datorarbete upptar idag mycket av många ungdomars tid och kan förorsaka huvudvärk pga t ex dålig miljö (ventilation, belysning) eller ergonomi, brist på fysisk aktivitet etc.

Behandling

Se även Huvudvärk hos vuxna, s 857. Behandlingen består i att försöka lösa bakomliggande problem. Avslappningssträning, bl a med hjälp av CD-skivor kan vara till god hjälp. Fysisk träning, men även vila och avlastning, kan vara värdefullt. Massage,

TENS (transkutan elektrisk nervstimulering) samt akupunktur kan prövas.

Smärtstillande läkemedel har en underordnad betydelse och gör ingen nytta mer än för en kort stund och kan i sig i upprepade doser ge huvudvärk. Antidepressiv behandling av typen SSRI kan, i samråd med läkare med erfarenhet av behandling med SSRI-preparat till barn och ungdomar, vara aktuell vid depressiva symtom och där annan behandling varit verkningslös.

Migrän

Vart tionde barn i skolåldern har migrän. Migrän är lika vanligt hos pojkar och flickor till förpuberteten, men blir sedan vanligare hos flickor. Även barn i förskoleåldern kan ha migränanfall, men först i 4–5-årsåldern brukar barn kunna tala om att de då har huvudvärk.

Migrän är ett i hög grad ärftligt tillstånd (autosomt dominant). Anamnestisk uppgift om migrän hos någon av föräldrarna fås i 90% om båda föräldrarna tillfrågas, hos 80% om bara en av föräldrarna tillfrågas.

Typiskt för migränanfallet är en pulserande, dunkande huvudvärk på ena sidan av huvudet, oftast kring tinningen eller bakom ögat. Barn kan även beskriva en dubbelsidig, jämn, tryckande huvudvärk. Typiskt är också känslighet för ljus och ljud samt att värken blir värre vid fysisk aktivitet. De flesta barn mår illa och en del kräks. Barn har oftare besvär från magen med buksmärtor och kräkningar än vuxna. Värken varar ett par timmar eller hela dagen. Om barnet somnar brukar anfallet vara över när det vaknar.

Vart tionde barn med migrän kan innan huvudvärken börjar ha en 15–30 minuter lång period, s k aurafas, med olika synstörningar. Synen blir suddig eller störs av prickar och stjärnor. Barnet får svårt att läsa. Under aurafasen kan barnet också få domningar i ena armen eller stickningar i huden på ena kinden. Ibland kan barnet ha övergående talsvårigheter. Störd kroppsuppfattning (Alice i Underlandet-fenomen) samt störd smak, lukt och hörsel kan också förekomma.

Aurasymtom kan förekomma utan efterföljande huvudvärk, s k migränekvivalent. Bukmigrän, dvs oförklarliga anfall av peri-

umbilikalt lokaliserade smärtor, tillsammans med blekhet, illamående och ibland kräkningar, kan vara en migränekvivalent och är vanligare hos barn än hos vuxna.

Enskilda anfall kan utlösas av stress. Anfallet kommer då oftast först efter stressperioden, efter förhöret i skolan eller efter skoldagens slut. Andra orsaker kan vara starkt ljus, viss föda, oregelbundna måltider, datorarbete, TV-tittande och -spelande, sömnbrist. Hos tonårsflickor uppträder migrän ofta i samband med menstruation.

Migränvarianter förekommer, men är ovanliga. Vid familjär hemiplekisk migrän förekommer hemiparessymtom samt åtminstone en nära släkting med identiska attacker. Basilarismigrän innebär aurasymtom som uppkommer från hjärnstammen (t ex dubbelseende, balans- eller hörselstörning, påverkat medvetande). Oftalmoplekisk migrän är förknippad med förlamning av en eller flera av kranialnerverna III, IV och VI.

En fjärdedel av barn och ungdomar med migrän kommer att vara fria från migränsymtom vid 25 års ålder. Mer än hälften kommer fortfarande att ha huvudvärk vid 50 års ålder.

Hortons huvudvärk är mycket ovanlig hos barn och tonåringar. Anfällen är alltid ensidiga, belägna i eller ovanför ögat och/eller tinningen.

Behandling

Man kan försöka förebygga migränanfall genom att hålla en jämn, lugn rytm när det gäller måltider, sömn och aktiviteter och undvika utlösande faktorer, t ex stress eller starkt ljus. Det är särskilt viktigt att barnet börjar dagen med en näringsriktig frukost i lugn och ro utan jäkt och sedan får regelbundna måltider under dagen.

Själva anfallet behandlas med vila och helst sömn i mörkt, tyst rum. I de flesta fall är smärtstillande läkemedel (NSAID, paracetamol eller ASA) tillräckliga, framför allt om medlet sätts in så tidigt som möjligt under huvudvärksfasen. För allmänna farmakologiska synpunkter angående behandling med NSAID, paracetamol och ASA till barn, se kapitlet Smärtbehandling, s 793.

Om effekten av smärtstillande läkemedel enligt ovan är otillfredsställande, bör

Terapirekommendationer – Akut migränbehandling hos barn och ungdomar

1. NSAID, t ex naproxen 10–15 mg/kg kroppsvikt eller ibuprofen 10–15 mg/kg kroppsvikt peroralt eller rektalt
- 2a. Paracetamol 40 mg/kg kroppsvikt peroralt eller rektalt som engångsdos, 100 mg/kg kroppsvikt/dygn
- 2b. Acetylsalicylsyra 15–20 mg/kg kroppsvikt peroralt från 3 års ålder
3. Alternativ 1 eller 2 ovan i kombination med antiemetika, t ex meklozin 25 mg peroralt eller metoklopramid 5–10 mg peroralt eller rektalt

I vissa fall (bör handläggas av läkare med erfarenhet av migrän hos barn och ungdomar)

4. Triptaner, från 12 års ålder (dos som hos vuxna, se Fass)
5. Ergotamin, från 10 års ålder, Anervan Novum (0,5 mg peroralt eller rektalt)

man prova migränspecifika medel (triptaner, ergotaminpreparat) om inga medicinska hinder föreligger.

Triptaner är endast godkända för behandling från 18 års ålder, förutom Imigran nässpray som är godkänd från 12 års ålder. Erfarenhet och studier har visat att tonåringar tolererar triptanpreparat väl. Vid svåra migränattacker torde man därför från 12 års ålder i vissa fall kunna pröva triptaner. Från 12 års ålder gäller samma doseringar som för vuxna, se Fass.

Ergotamin kan i vana händer och med försiktighet användas till barn från 10 års ålder. Ergotamin bör aldrig användas dagligen och inte heller för ofta under en längre period.

När attackfrekvensen blir så hög att den kraftigt påverkar patientens normala liv, dvs ≥ 3 –4 anfall/månad, kan förebyggande behandling bli aktuell. Förstahandsmedel är hos barn och ungdomar, liksom hos vuxna, betablockerare. Man ska alltid börja med en låg dos och sedan långsamt öka till lägsta, effektiva dos.

Propranolol ges i dosen 1–2 mg/kg kroppsvikt/dygn fördelat på 2–3 doser. Barn < 35 kg kan ges 10–20 mg 2–3 gånger/dag, barn > 35 kg 40 mg 2–3 gånger/dag. Metoprolol är ett alternativ. Andrahandsalternativ som förebyggande medel är främst pizotifen (0,5 mg 2–3 gånger/dag peroralt), dihydroergotamin (2,5 mg 2 gånger/dag peroralt) eller topiramat.

Behandling av migränvarianter, se s 865, följer samma riktlinjer som behandling av klassisk migrän.

Effekten av den förebyggande behandlingen utvärderas efter 2–3 månader och kan på försök stegvis sättas ut efter 6 måna-

ders behandling. Ofta kvarstår förbättringen lång tid efter det att den förebyggande behandlingen satts ut.

Akutbehandling med ergotamin eller triptaner samt förebyggande behandling bör handläggas av eller i samråd med läkare med erfarenhet av migrän hos barn och ungdomar.

Symtomatisk sekundär huvudvärk

Symtomatisk, sekundär huvudvärk innebär att huvudvärken är ett mer eller mindre framträdande delsymtom till en organisk eller psykisk sjukdom. Ofta dominerar då andra symtom, och noggrann anamnes och undersökning ger fynd som förklarar besvären. Se "varningsflaggor" för sekundär huvudvärk, Tabell 2, s 857. Bakomliggande sjukdom är dock ovanlig bland barn och ungdomar som söker för huvudvärk inom primärvård och skolhälsovård.

Huvudvärk efter skalltrauma eller infektion är de vanligaste typerna av sekundär huvudvärk. Synproblem kan ge huvudvärk och enkel synundersökning hos skolsköterska är ofta indicerad som ett led i utredningen.

Hjärntumörer kan ge huvudvärk relativt tidigt i förloppet och beror oftast på tryckstegring. Karaktären på huvudvärken eller andra symtom är inte specifika vid hjärntumör, men vissa särdrag finns. Den accentueras oftast med tiden vad gäller frekvens och intensitet. På natten kan den väcka barnet och vara speciellt besvärlig på morgonen, då kräkningar kan utlösas. I samband med huvudvärk orsakad av hjärntumör ses i de flesta fall även andra neurologiska symtom. Som regel är därför neuroradiologi inte indicerad hos barn och

ungdomar med huvudvärk, som samtidigt uppvisar ett normalt neurologiskt status.

Referenser

---

1. Behandling av migrän – Behandlingsrekommendation. Information från Läkemedelsverket. Elektronisk version 2006-03-01. www.lakemedelsverket.se
2. Ekblom K, Waldenlind E. Huvudvärk. i: Aquilonius SM, Fagius J. Red. Neurologi. 4:e upplagan. Stockholm: Liber AB; 2006. s 436–56. ISBN 9147053135.

Preparat¹

NSAID

Diklofenak

Diklofenak T Flera fabrikat, tabletter 25 mg, 50 mg

Eeze Antula, tabletter 25 mg

Eezeo Antula, tabletter 25 mg

Voltaren T Novartis, tabletter 25 mg, 50 mg

Ibuprofen

Alindrin Recip, tabletter 200 mg, 400 mg

Brufen Abbott, oral suspension 20 mg/ml, tabletter 200 mg, 400 mg, 600 mg

Ibuprofen Nycomed, tabletter 200 mg, 400 mg, 600 mg

Ibuprofen McNeil, oral suspension 20 mg/ml, suppositorier 125 mg, tabletter 200 mg, 400 mg, 600 mg

Naproxen

Alproxa Actavis, tabletter 250 mg, 500 mg

Eox Antula, tabletter 220 mg

Naproxen Flera fabrikat, suppositorier 500 mg, tabletter 250 mg, 500 mg

Pronaxen Orion Pharma, suppositorier 500 mg, tabletter 250 mg, 500 mg

---

Lätta analgetika och antipyretika

Paracetamol

Alvedon AstraZeneca, brustabletter 500 mg, munsönderfallande tablett 250 mg, 500 mg, oral lösning 24 mg/ml, suppositorier 60 mg, 250 mg, 500 mg, 1 g, tabletter 500 mg

Alvedon forte AstraZeneca, tabletter 1 g

Panodil GlaxoSmithKline Consumer Healthcare, pulver till oral lösning dospåse 500 mg, oral suspension 24 mg/ml, suppositorier 60 mg, 125 mg, 250 mg, 500 mg, 1 g, tabletter 500 mg

Panodil Brus GlaxoSmithKline Consumer Healthcare, brustabletter 500 mg

Panodil Extend GlaxoSmithKline Consumer Healthcare, tablett med modifierad frisättning 665 mg

Panodil Forte GlaxoSmithKline Consumer Healthcare, tabletter 1 g

Panodil Zapp GlaxoSmithKline Consumer Healthcare, tabletter 500 mg

Perfalgan Bristol-Myers Squibb, infusionsvätska 10 mg/ml

Reliv AstraZeneca, brustabletter 500 mg, oral lösning 24 mg/ml, tabletter 500 mg

Paracetamol + kodein

Citodon BioPhausia, brustabletter, suppositorier, tabletter

Citodon forte BioPhausia, suppositorier

Citodon minor BioPhausia, suppositorier

Panocod sanofi-aventis, brustabletter, tabletter
Acetylsalicylsyra (ASA)

Acetylsalicylsyra APL APL, suppositorier 60 mg, 130 mg, 250 mg, 500 mg

Albyl minor Recip, tabletter 250 mg

Alka-Seltzer Bayer, brustabletter

Aspirin Bayer, tabletter 500 mg

Bamyl Ellem, brustabletter 500 mg, tabletter 500 mg

Magnecyl McNeil, tabletter 500 mg

Magnecyl brus McNeil, brustabletter 500 mg

Acetylsalicylsyra + koffein

Bamyl-koffein Ellem, brustabletter

Magnecyl-koffein McNeil, tabletter

Magnecyl-koffein brus McNeil, brustabletter

Treo McNeil, brustabletter

Treo Citrus McNeil, brustabletter

Medel vid migrän

Betareceptorblockerande medel

Propranolol

Inderal AstraZeneca, tabletter 10 mg, 40 mg

Inderal Retard AstraZeneca, depotkapslar 80 mg, 160 mg

Propranolol Merck NM Mylan, tabletter 10 mg, 40 mg, 80 mg, 160 mg

Metoprolol

Metoprolol GEA Retard Sandoz, depottabletter 50 mg, 100 mg, 200 mg

Metoprolol Sandoz Sandoz, depottabletter 25 mg, 50 mg, 100 mg, 200 mg

Seloken AstraZeneca, injektionsvätska 1 mg/ml, tabletter 50 mg, 100 mg

SelokenZOC AstraZeneca, depottabletter 25 mg, 50 mg, 100 mg, 200 mg

---

Mjöldrygealkaloider

Dihydroergotamin

Orstanorm Novartis, tabletter 2,5 mg, 5 mg

Ergotamin inklusive kombinationer

Anervan Novum Recip, suppositorier, tabletter

5-HT₁-receptoragonister (triptaner)

Almotriptan

Almotriptan Meda, tabletter 12,5 mg

1. Aktuell information om parallellimporterade förpackningar och generika kan fås via apotek.

Eletriptan

Relpax Pfizer, tabletter 20 mg, 40 mg

Naratriptan

Naramig GlaxoSmithKline, tabletter 2,5 mg

Rizatriptan

Maxalt MSD, tabletter 5 mg, 10 mg

Maxalt Rapitab MSD, frystorkade tabletter
5 mg, 10 mg

Sumatriptan

Imigran GlaxoSmithKline, injektionsvätska
12 mg/ml, nässpray 10 mg/dos, 20 mg/dos,
suppositorier 25 mg

Imigran Novum GlaxoSmithKline, tabletter
50 mg, 100 mg

Sumatriptan Flera fabrikat, tabletter 50 mg,
100 mg

Zolmitriptan

Zomig AstraZeneca, tabletter 2,5 mg, 5 mg

Zomig Nasal AstraZeneca, nässpray 2,5 mg/dos,
5 mg/dos

Zomig Rapimelt AstraZeneca, munsönderfallan-
de tabletter 2,5 mg, 5 mg

Övriga migränmedel

Lysinacetylsalicylat + metoklopramid

Migpriv sanofi-aventis, pulver till oral lösning
dospåse

Pizotifen

Sandomigrin Novartis, tabletter 0,5 mg

Topiramät

Topimax Janssen-Cilag, kapslar 15 mg, tabletter
25 mg, 50 mg, 100 mg, 200 mg

Flunarizin

Licensvara.

Antiemetika

Meklozin

Postafen UCB Nordic, tabletter 25 mg

Metoklopramid

Primperan sanofi-aventis, injektionsvätska
5 mg/ml, suppositorier 20 mg, tabletter 10 mg

Övriga läkemedel

Amitriptylin, litium

Se kapitlet Förstämningssyndrom, s 945.

Indometacin

Se kapitlet Reumatiska sjukdomar, s 779.

Valproat

Se kapitlet Epilepsi, s 888

Verapamil

Se kapitlet Hypertoni, s 314.

Fenazon + koffein

Koffazon N Recip, tablett 400 mg + 50 mg
